

de aleasă factură *Uvertura de concert* de Enescu, surprinzător de bine asimilată de către ansamblul simfonic local, apoi o strălucitoare versiune a *Simfoniei spaniole* de Lalo și, poate cea mai convingătoare recompunere sub aspectul realizării orchestrale din acea seară, *Simfonia a IX-a* de Șostakovič.

Șirul manifestărilor prilejuite de „Săptămîna” orădeană s-a încheiat tot printr-un concert simfonic, cel de la 11 octombrie, concert care i-a avut ca protagoniști pe tînărul violoncelist cehoslovac *Daniel Veis*, solist cu excepționale disponibilități, absolvent al conservatorului din Moscova, și pe dirijorul orădean de întinsă experiență *Miron Rațiu*. *Concertul pentru violoncel și orchestră în si minor* de Dvorak, *Salbă — variațiuni simfonice pentru orchestră* de Liviu Comes și *Simfonia fantastică* de Berlioz au alcătuit programul acestui simfonic, de asemenea izbutit.

Muzica de cameră a avut o pondere considerabilă în economia manifestărilor la care ne referim. Am avut șanse să ascultăm la Oradea două remarcabile cvartete de coarde. Miercuri, 6 octombrie, am urmărit concertul *Cvartetului „Voces”* din Iași, o formație cu un palmares impresionant, alcătuită din instrumentiști de cea mai severă școală și care, împreună, se constituie într-un organism perfect omogenizat cu intenții impecabil sincronizate. În talmăcirea acestor valorosi muzicieni am savurat versiuni de referință ale unor creații cum sînt *Jocuri* de S. Păutză, *Cvartetul nr. 5* de D. Bughici și admirabil limpezit pînă în cel mai subtile detalii, *Cvartetul în Sol major op.22 nr. 2* de Enescu.

Excelente impresii a lăsat, la rîndul său, și *Cvartetul „Pro camera”* din Cluj-Napoca. *Ildikó Bányai*, *Grigore Botar*, *Nicolae Bányai* și *Adalbert Török* abordează cu aceeași dezinvoltură creații de L. Mețianu (*Cvartetul nr. 1*), Haydn (*Cvartetul nr. 51*) și Bartók (*Cvartetul nr. 5*), rigoarea muzicală a interpretărilor, disciplina muzicală individuală și de formație evidențiindu-se de la un capăt la altul al programului.

Pe violonistul *Andrei Agoston* și pe pianistul *Ferdinand Weis* îi nește, în pofida diferenței de vîrstă și de experiență concertistică, vocația pentru genul cameral. Muzicieni de cea mai exigentă formație, cei doi instrumentiști clujeni alcătuiesc un cuplu cu multe afinități, interpretările lor întîlnindu-se la înălțimea unei superioare profesionalități, dar și la cea a autenticei vibrații emoționale. Ne-au dovedit-o în *Impresii din copilărie* de Enescu în *Sonata a II-a în La major* de Bach, în *Sonata în sol minor* de Schubert, în *Sonata în Re major* de Beethoven și în *Adagio* de Kodály.

În limitele genului cameral putem considera și concertul à cappella susținut duminică, 10 octombrie, în frumoasa sală de la Muzeul Țării Crișurilor de către corala „*Camerata Felix*”, concert care, pe lîngă multiple alte calități, o are și pe aceea de a fi colorat, de a fi diversificat șirul momentelor concertante ale „Săptămîinii” prin implicarea vocalului. În programul variat și complex al acestei apreciate formații, laureată a edițiilor II și III ale Festivalului național „Cîntarea României” și a

Festivalului coral „C. Porumbescu”-Suceava, 1980, au figurat lucrări de C. Andrei, D. Buciu, A. Bena, Fr. Hubic, T. Jarda, V. Timaru, M. Neagu, J. Brahms, P.I. Ceaikovski, H.L. Hassler, Z. Kodály, O. Lassus, G.P. da Palestrina, H. Purcell, A. Scandelli, V.I. Șebalin.

Printre manifestările de cea mai largă audiență se numără totodată spectacolul de balet „*Enesciana*” realizat de ansamblul Operei Române din Cluj-Napoca și spectacolul cu *Rigoletto* de Verdi al Operei Maghiare din același centru.

Avînd ca pretext sonor muzica din *Poema română* și din *Simfonia a III-a* ale marelui nostru muzician „*Enesciana*”, acest spectacol de ridicată valoare artistică, a adus în fața publicului imagini de reală forță de sugestie, limbajul coregrafic preponderent clasic conceput de *Vasile Solomon* (cel care semnează și regia, dealtfel) ca și scenografia, economică, dar de impecabil bun gust, a lui *Silviu Bogdan* potențînd prin mijloace specifice sensurile muzicii și evidențiind disponibilul artistic al ansamblului de balet, în frunte cu soliștii *Lucia Cristoloveanu*, *Valeria Gherghel*, *Dan Sas* și *Adrian Mureșan*.

Reprezentăția cu *Rigoletto* a pus în lumină, o dată în plus, marea dragoste pentru operă a publicului din Oradea. Sala Teatrului, devenită neîncăpătoare vineri, 8 octombrie, a găzduit, prin urmare, un spectacol mult așteptat, bine încheiat chiar în condiții de turneu; o anume economie, poate chiar o notă de cenușiu a scenografiei neîmpietînd, în fond, valoarea muzicală a spectacolului. Se cuvine a fi evidențiată în mod special disciplina și suplețea orchestrei, sever controlată de la pupitru de către dirijorul *Háry Béla*, iar în ce-i privește pe protagoniști, am remarcat cu deosebire interpretarea de revelatoare sensibilitate și veridicitate a rolului *Rigoletto* de către baritonul *Fogel Ladislau*.

În afara concertelor și spectacolelor amintite, la Oradea a fost organizat, în contextul „Săptămîinii muzicale”, și un foarte instructiv simpozion cu tema: *Aspecte actuale ale activității de culegere și valorificare a cîntecului popular*. Din partea Uniunii Compozitorilor la acest simpozion au participat prin semnificative contribuții compozitorii *Vinicius Grefiens* și *Dan Buciu*.

Avram GEOLDEȘ

IN MEMORIAM

Maria Jeritza

Brno, unde Maria Jeritza s-a născut în 1887, se mai numea acum un veac Brünn, așa cum Jeritza purta încă numele civil de Jedlitzka. O carieră fabuloasă, începută în corul Operei din München și încheiată pe scena Metropolitanului din New York, a făcut din ea o artistă celebră, un fel de etalon pentru aprecierea valorii artiștilor lirici din prima jumătate a acestui veac. Glasul, jocul de scenă, intensitatea comunicării emoției artistice au iscat în public și critici un entuziasm care evoca marile seri

de operă din Italia lui Rossini, Bellini, Donizetti. A fost pare-se, ultima cîntăreață căreia admiratorii i-au deshămat caii de la trăsură ducînd-o în alai, de la teatru la hotel, pe sub platanii Ringului vienez.

Sînt nenumărate episoade emoționante și amuzante relatate de artista însăși din cariera ei. *Sunlight and Song*, memoriile publicate în 1924 la New York, evocă doar în parte un drum marcat de succese neîntrerupte în operele lui Wagner, Verdi, Gounod, Puccini. Maria Jeritza a triumfat deopotrivă în toate, fie ca Tosca, Turandot sau Minnie din *Fiica vestului sălbatic*, fie ca Elsa din *Lohengrin* sau Salomeea din opera omonimă a lui Richard Strauss. Avea un registru uimitor, asemănător cu al Haricleei Darclée, cîntînd cu aceeași ușurință excepționale. În biografiile pe care i le-au consacrat autorii vienezi Marcel Prawy și Robert Werba sînt pagini semănînd cu poveștile miraculoase: săli întregi ridicate spontan în picioare, oameni plîngînd de emoție, ploaie de trandafiri la ieșirea pe porțița din dos a Operei din Viena, de care Jeritza a rămas atașată prin amintirea de neuitat a succeselor sale unice.

Succesele Mariei Jeritza s-au repetat, firește, aidoma și la Metropolitanul newyorkez. Pentru publicul american ea întruchipa, în urmă cu o jumătate de secol, însăși noțiunea de divă, de primadonă, de vedetă. În spectacolele cîntate peste ocean, accentul cădea mereu și exclusiv doar pe ea, încît și-a pus în umbră partenerii, deși ei se chemau cînd Enrico Caruso, cînd Titta Ruffo. Cu toate că uimea și inspira admirație, sfîrșind urale, parcă nu era ca la Viena, unde o seară de operă nu este doar eveniment artistic și monden, ci mai este și o sărbătoare a artei, festin repetat de fiecare dată cu aceeași emoție, un ritual și-un cult oficiate cu deopotrivă dăruire.

De asta s-a simțit Jeritza legată cu arta și cu ființa sa de Viena, metropolă prin excelență a muzicii — chiar după ce strălucirea ei pâlise catastrofal în lipsurile și confuzia provocate de primul război mondial. A și contribuit, cu întreaga energie și cu tot talentul ei unic, la restabilirea renumelui de

oraș al muzicii pe care capitala Austriei îl pierduse brusc la începutul deceniului al treilea. Cu toate că a fost legată printr-un contract strălucit de Metropolitan, între 1921 și 1932, s-a înapoiat an de an acasă, unde a cîntat serii lungi de spectacole în atmosfera incandescentă a unor triumfuri fără egal.

Maria Jeritza a îmbinat armonios calitățile vocale cu talentul dramatic, încît nu s-a mulțumit să-și cînte doar rolurile, ci le-a și trăit, cu o intensitate rar întîlnită pe scenele muzicale. Iată de ce Puccini a compus *Turandot* cu gîndul la ea, de ce Richard Strauss i-a dedicat rolul titular din *Femeia fără umbră*, de ce Korngold a avut-o mereu în față în timp ce scria *Die tote Stadt*, al cărui principal rol feminin l-a cîntat la premiera vieneză.

Admirația și prețuirea compozitorilor au fost, așadar, la fel de mari ca și ale criticilor, odată ce artista menținea continuu spectacolele ei într-o radioasă tensiune. Peste toate aparițiile ei trecea suflul pasionat al muzicii, al dragostei de artă, al respectului față de ea.

După o carieră construită pe dimensiunile gigantismului modern în artă, Maria Jeritza — o admirabilă interpretă, care împletea știința cu emoția, puterea de evocare cu aceea de încîntare, preocupată mereu nu doar de valorile intrinseci ale tonurilor, ci și de expresia ce se obține prin trăirea lor — a căutat să fie utilă artiștilor tineri, pentru care a înființat burse, concursuri, premii, prilejuri neașteptate de afirmare. După ultimul război, ea s-a întors la Viena ca să ajute la reconstruirea Operei de Stat incendiată de bombe. A mobilizat bani și energie, ba a mai și cîntat, în pragul vîrstei de șaizeci de ani, la Volksoper și la Theater an der Wien. Publicul austriac a avut prilejul s-o revadă — de astă dată pentru ultima oară — pe primadona adulată, pe această „Duse a teatrului de operă“, care s-a stins la New York în toila verii '82, avînd peste nouăzeci și cinci de ani și un trecut cu care s-ar mulțumi nu una, ci zeci de cîntărețe de operă dintre cele mai mari.

George SBARCEA

Agendă internațională

● În luna octombrie, nu puține au fost ziarele în care se aduce un ultim omagiu față de doi mari artiști care s-au stins: tenorul *Mario del Monaco* și pianistul *Glenn Gould*. Iată cîteva rînduri din cotidianul vienez KURIER despre primul amintit: „o stea fixă pe firmamentul scenei lirice italiene“, „adevăratul Othello al lumii“, „un vulcan“, „un cîntăreț al posibilităților totale“, sînt doar cîteva din superlativele cu care se comentează personalitatea celui „care pe lingă fundamentul baritonal al glasului său a dispus de o strălucire minunată tenorală și de o forță de expresie de maximă autentici-

tate și vigoare“. În aceeași publicație, Walter Gürtelschmied despre Glenn Gould: „Gould a spart toate normele uzualului, alți cele de interpretare cît și cele privind activitatea concertistică. Sînt mulți cei care au încercat să-l înțeleagă, care l-au adulat, care l-au așezat între mai-marii pianului. Dar cel puțin tot ațiția l-au disprețuit, au luat lucrurile în ușor și l-au numit chiar șarlatan. Azi se poate spune că Glenn Gould a fost primul nonconformist între marii pianiști. Și în orice caz, unul care atunci cînd s-a săturat de viața concertistică bîntuită de spiritul mercantil, s-a retras între cei patru pereți ai săi pentru a face numai și numai muzică“. Prezent în ultima vreme în viața muzicală doar cu înregistrări pe disc, la radio, prin texte publicate despre muzică, Gould rămîne în memoria multora ca